

SOVIETINIO PERIODO MIESTŲ PLANAVIMO IDEALAI

Matas Šiupšinskas¹, Ieva Cicėnaitė²El. paštas: ¹mr.matas@gmail.com; ²cicenaitė.ieva@gmail.com

Santrauka. Tekste žvelgiama į idealus bei vertybes, kadaise slypėjusias už sovietinio periodo miestų planavimo. Drąsios ateities miestų vizijos, balansuojančios ant naivios fikcijos ir vizionieriško mąstymo ribos, darė įtaką socialistinio planavimo praktikai. Nors industriniai statybos metodai ir funkcionalistinis miesto modelis nėra tik Sovietų Sąjungai būdingas reiškinys, tačiau čia jis buvo transformuotas ir pritaikytas konkrečiai politinei ir socialinei situacijai. Nepaisant ekonominių ir praktinių aspektų dominavimo statybos procesuose, stambaus masto miestų transformacijos nebuvo galimos nepasitelkus utopinio mąstymo. Sovietinių architektų ir planuotojų vizijos yra masinės statybos legendos dalis, apie kurią nėra pakankamai kalbama.

Reikšminiai žodžiai: urbanistikos istorija, sovietiniai metai, masinė gyvenamoji statyba, utopija.

Įvadas

Tekste atsiribojama nuo dabarties urbanistinių realiųjų ir žvelgiama į idealus bei vertybes, kadaise slypėjusias už sovietinio periodo miestų planavimo. Šis laikotarpis išsiskiria plataus masto miestų transformacijomis, padiktuotomis to meto realiųjų. Gyvenamojo ploto stygius, masinė šalies industrializacija, higienos ir socialinės problemos vertė architektus ir planuotojus ieškoti naujų sprendimų. Nepaisant ekonominių ir praktinių aspektų dominavimo statybos procesuose, gyvenamosios aplinkos pokyčiai nebuvo galimi nepasitelkus utopinio mąstymo. „Disurbanistų“ siūlyti mobilūs miestai, „urbanistų“ „superkomunos“ ir linijiniai pramoniniai rajonai yra masinės gyvenamosios statybos priešistorė. Šios vizijos yra urbanistikos istorijos fragmentai, apie kuriuos Lietuvoje nėra pakankamai kalbama.

Sovietų Sąjungos gyvenamosios aplinkos formavimo etapus sąlygiškai galėtume suskirstyti taip:

- 1921–1928 m. – Naujosios ekonomikos politika (NEP);
- 1928–1953 m. – Stalino diegta kolektyvizacijos politika („stalinizmas“);
- 1953–1964 m. – etapas, prasidėjęs Chruščiovo kalba statybininkų ir architektų suvažiavime (vadinamasis „atšilimo“ periodas);
- 1964–1991 m. – Brežnevo nulemtas laikotarpis („stagnacija“) ir vėlesnis Sąjungos iširimasis.

Skirstymas etapais ir ribos tarp jų yra sąlyginės, nes architektūra ir miestų planavimas yra inertiška sritis ir įvykę oficialiosios politikos pokyčiai nepajuntami iš karto. Kol įsitvirtina nauja pozicija ir galiausiai pastebimi rezultatai, turi praėti bent keleri metai.

Ankstyvosios socialistinio miestų planavimo vizijos

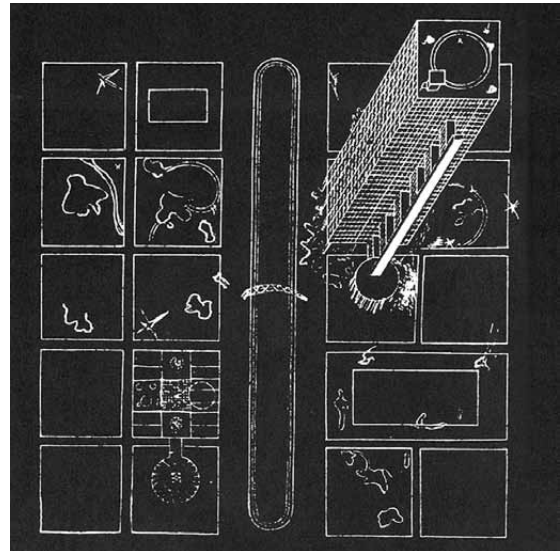
Dvidešimtojo amžiaus pradžioje pasirodžiusios miesto formavimo idėjos susiformavo kaip atsakas į industrinio miesto sukeltas problemas. Pirmieji siūlymai struktūrizuoti miestų teritorijas pasigirdo dar devyniolikto amžiaus pradžios utopinių mąstytojų darbuose (T. Moras, Š. Furjė, R. Ovenas) (Vanagas 2003). Arturo Soria y Mata pasiūlė linijinio miesto idėją, kuri XX a. pradžioje imta naudoti konstruktyvistų (Scott 2009), o R. Ovenas suformavo terminą „kaimynystės vienetas“, kuris beveik po šimto metų tapo miesto gyvenamosios zonos struktūros pagrindu Ebenezerio Howardo vizijoje (Vanagas 2003). 1902 m. išleista Ebenezerio Howardo knyga „Rytojaus miestai sodai“ tapo vienu iš svarbiausių tekstų, dariusių įtaką XX a. miesto planavimo idėjoms (Samalavičius 2008). Howardas išdėstė pakankamai realistišką scenarijų, sujungiantį kapitalistinio miesto logiką su socialistiniu bendrų teritorijų ir paslaugų principu (Mallgrave 2005).

Šios idėjos tapo pagrindu viso pasaulio, taip pat ir Sovietų Sąjungos planuotojų siūlymams. „Miesto sodo“ principai taikyti didžiųjų miestų planavimui ir pramoninėms darbininkų gyvenvietėms. Pasak Selim O. Kham-Magomedov, socialistinių miestų planuotojus intrigavo „miesto sodo“ teikiama galimybė decentralizuoti didmiesčius ir sumažinti skirtumus tarp miesto ir kaimo (Khan-Magomedov 1987). Miesto ir kaimo takoskyra buvo minima tiek K. Markso, tiek V. I. Lenino tekstuose. Kitas Howardo pasiūlytų principų privalumas buvo socialinių, higienos sąlygų pagerinimas, galimybė išlaikyti ryšį su gamta. Urbanistinė struktūra neatsiejama nuo dominuojančio užstatymo charakterio ir tipologijos.

„Miesto sodo“ atveju buvo remiamasi individualiais mažaukščiais pastatais, todėl neilgai trukus šis principas Sovietų Sąjungoje imtas kritikuoti tiek ideologiniu, tiek ekonominiu aspektu (Khan-Magomedov 1987). Kritikai ateities miestų pagrindu laikė stambesnius komunalinius namus, savyje sujungiančius minimalias gyvenamąsias ląsteles su bendro naudojimo viešąja infrastruktūra (valgykla, vaikų ugdymo įstaiga, darbininkų klubas ir t. t.). Trečiajame dvidešimto amžiaus dešimtmetyje Sovietų Sąjungos intelektualai su dideliu optimizmu kūrė drąsias naujo socialistinio gyvenimo vizijas, paremtas gyvenimu susibūrus į komunas, save aptarnaujančias bendruomenes. Kaip ir visame pasaulyje vyravo miestų decentralizacijos idėjos, siūlyta statyti naujas gyvenamąsias teritorijas už miestų ribų arba netgi kurti mobilius namus, susietus su visą šalį apimančiu komunikacijų tinklu (Scott 2009).

Drąsūs sumanymai buvo grindžiami būsima nauja socialine visuomenės sandara ir prielaidomis apie technologines ateities galimybes. Lavinsky pasiūlė miestą, stovintį ant spiralių, kurios turėjo sumažinti transporto srauto keliamas vibracijas. Rodchenko įsivaizdavo apverstas piramides, minimaliai liečiančias žemę, kaip optimalų statybų modelį. Bene radikaliausi pasiūlymai – tai Malevich kosminis miestas, Khidekel erdvėje sklendžiantis arba vandenyje plūduriuojantis miestas ir mobilūs nomadų miestai (Khan-Magomedov 1987). Šios idėjos atspindėjo „disurbanistų“ ir „urbanistų“ ateities miestų vizijose. „Disurbanistų“ pasiūlymai turėjo apimti plačias, iki šiol neurbanizuotas teritorijas. Siūloma skaidyti didžiuosius miestus, plėsti žaliuosius plotus, mažinti tankumą, netgi atsisakyti miestų apskritai, paversti visą šalį tolygiai apgyvendinta teritorija (Scott 2009). „Urbanistai“ atmetė galimybę atsisakyti miestų ir įsivaizdavo stambius pastatų blokus, kuriuos vadino „gyvenamaisiais kombainais“ (Khan-Magomedov 1987).

Realybėje nebuvo galimybių įgyvendinti daugumos radikalių pasiūlymų, bet jie sudarė idėjinį reformų pagrindą. Rusijoje buvo statomi pramonės miestai, komunaliniai namai, darbininkų klubai. 1930 m. pasirodžiusioje N. Miliutin knygoje „Sotsgorod: the problem of building socialist cities“ bandoma įvertinti skirtingas galimybes ir pasiūlyti realesnę strategiją, skirtą netolimai ateičiai (1 pav.). Kambarius traktuojant kaip nedidelę tik miegui skirtą kapsulę be virtuvės, o kartais ir kitų patogumų, bendrosios patalpos, viešosios erdvės ir visuomeniniai pastatai (kino teatrai, mokyklos, valgyklos ir t. t.) funkcinio požiūriu tampa svarbiais gyvenamosios aplinkos elementais. Planuojant ateities visuomenės socialinę struktūrą buvo mąstoma apie šeimos liberalizavimą, apie moterims tenkančio krūvio sumažinimą vaikus įkurdinant atskirai nuo tėvų ir netgi visišką santuokos atsisakymą (Miliutin 1975).

1 pav. OSA gyvenvietės planas, aprašomas N. Miliutino (Miliutin 1975)

Fig. 1. The plan of OSA settlement as described by N. Miliutin

Vyrauja siekis privačią gyvenamąją erdvę sumažinti iki minimumo, o visas funkcijas, išskyrus miegą ir poilsį, paversti komunalinio pobūdžio (Bronovitskaya 2009). Laisvalaikui ir savęs tobulinimui siūloma naudoti darbininkų klubus, kurie būtų kultūrinio bendruomenės židiniu. Darbininkų klubas – nauja tipologija, būdinga išskirtinai socialistinėms šalims (Scott 2009).

Stalino valdymo laikotarpiu šių vizijų vystymas nutrūksta, pradedama vadovautis istorizmo architektūros principais. Vokietijos Demokratinės Respublikos ministrų tarybos patvirtinti „Miestų planavimo principai“ iliustruoja, kokia buvo oficiali politika Sovietų Sąjungoje iki Chruščiovo atėjimo į valdžią. Sovietų Sąjunga siekė atsiriboti nuo Atėnų chartijos ir funkcionalizmo idėjų. Deklaruojama, kad architektūra turi būti „demokratiška savo turiniu, bet nacionalistinė savo forma“. Tiesios gatvių ašys, skverai, aikštės ir architektūriniai simboliai turėjo reprezentuoti naują socialistinę realybę. Monumentalus socialistinis realizmas, kupinas neoistorinių bruožų, turėjo būti atsvara vakarietiškam formalizmui (Architectural... 2006).

Funkcionalistinio mąstymo sugrįžimas

1954 m. Nikita Chruščiovas perskaito kalbą Nacionaliniame statybininkų ir architektų suvažiavime (Goldhoorn 2009), o 1955 m. SSKP CK ir SSRS MT paskelbia nutarimą „Dėl projektavimo ir statybos nesaikingumų pašalinimo“. Po šio pranešimo įvyko ryškus oficialiosios politikos posūkis statybos industrializavimo ir resursų taupymo linkme. Stalino politika pasmerkiama, o jos relikthus siekiama viso-

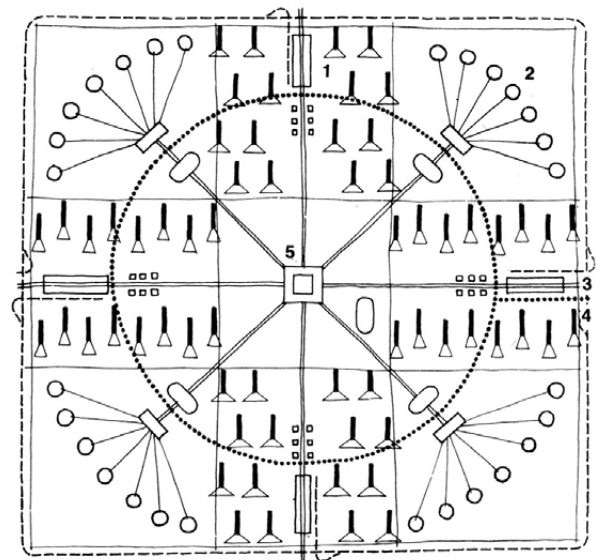
mis priemonėmis pašalinti iš žmonių gyvenimo. Stalinizmo architektūra įvardinama kaip „nekritiškas, formalus požiūris į istorinių stilių palikimo taikymą, neekonomiškumas“ (Čerbulėnas 1985). Tiek gyvenamajai statybai, tiek visuomeniniams objektams pradėtas taikyti laisvasis planavimas, dominuoja lakoniška išvaizda, asimetrija, detalių atsisakymas ir kiti moderniosios architektūros bruožai.

Idealusis tokios miestų planavimo praktikos modelis aprašytas Maskvos universiteto atstovų grupės, vadovaujamos Aleksėjaus Gutnovo, knygoje „Idealusis komunistinis miestas“ (ru. *Novyj element rasselenija*). Knyga, išleista 1966 m., tęsia iki Stalino atėjimo į valdžią egzistavusias idėjas. Autoriai siūlo decentralizaciją, šeimos vieneto reformą, kolektyvinį gyvenimo būdą, bet Gutnovo kolektyvo retorika nuosaikesnė, artimesnė realaus miesto pasiūlymui (Scott 2009). To meto Sovietų Sąjungos miestus autoriai suvokė kaip tarpinę būseną pereinant prie idealaus komunistinio miesto (Gutnov 1968).

Gutnovo knygoje atmetamos praeities statybos tradicijos (Gutnov 1968), funkcionalizmas įvardijamas kaip revoliucinis įvykis architektūros istorijoje (Gutnov 1968), interjerai suvokiami ne kaip baldais apstatyta aplinka, bet „terpė, skirta atlikti konkrečioms funkcijoms“ (Gutnov 1968). Daugumą kasdienių funkcijų siūloma paversti komunalinio pobūdžio, pavyzdžiui, atsisakyti arba sumažinti virtuves. Gyvenamosios grupės branduolys – darželis arba mokykla, kur vaikai ne tik mokosi, bet ir gyvena (2 pav.). Vaikus siūloma auginti institucijose, atskiriant nuo tėvų ne tik dėl praktiškumo ir noro sutaupyti tėvų laiką, bet ir vengiant blogų tėvų įtakos (Gutnov 1968). Kelios gyvenamosios grupės sudaro rajoną arba mikrorajoną.

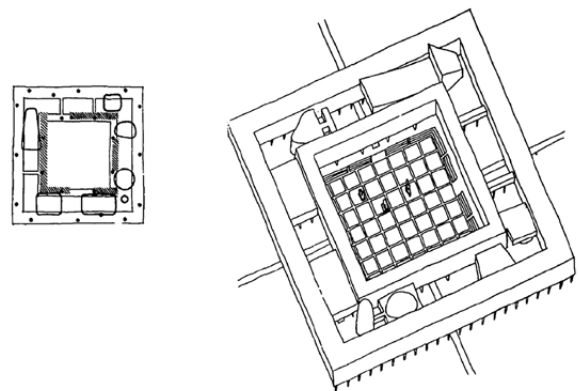
„Idealusis komunistinis miestas“ nebėra visiškai nepriklausomas gyvenamasis vienetas, jis funkcionuoja kartu su centriniu miestu. Lengvoji pramonė ir kai kurios kitos darbo formos integruojamos į gyvenamąsias teritorijas. Pirminis buitinis aptarnavimas turėtų būti netoliese nuo namų, o kitos funkcijos sutelktos į teritorijos visuomeninę branduolį, kuris susietas su visuomeniniu transportu. Gyvenamasis rajonas nėra tik pastatų kompleksas, tai socialinė bendruomenė, kurioje svarbus klubas, arba bendruomenės centro, vaidmuo (3 pav.). Bendruomenės renginiai, šventės, laisvalaikis turi turėti tinkamą erdvę, pastatą, kurio architektūra taptų „amžinu visų žmonių siekių simboliu“ (Gutnov 1968). Klubą siūloma numatyti rajono centro arba poilsinėje rajono zonoje. Pagrindiniais kultūriniais objektais laikomas klubas, galerija, muziejus, biblioteka ir teatras.

Nors idealusis miesto modelis niekad nebuvo realizuotas, dauguma šių idėjų paveikė gyvenamosios statybos praktiką. Nepaisant idealizmo kupinų vizijų, realybėje pasitebimas interjerų, pastatų, miestų vienodėjimas, individua-

2 pav. Knygoje „Idealusis komunistinis miestas“ aprašomo NUS miesto schema: 1 – gyvenamieji vienetai; 2 – mokyklų ir sporto teritorijos; 3 – intensyvus transportas, pakeltas virš pėsčiųjų takų; 4 – greitkelis; 5 – visuomeninis centras (Gutnov 1968)

Fig. 2. The diagram of the NUS city described in the book „Ideal Communist City“: 1 – residential units; 2 – school and sports area; 3 – rapid transport above pedestrian level; 4 – highway; 5 – community center

3 pav. Bendruomenės centras (Gutnov 1968)

Fig. 3. Community center

lumo stygius, apie kurį prabyla netgi politinį vairą perėmęs Leonidas Brežnevas: „ir vis dėlto reikia, kad apskritai miestų statyba būtų meniškai išraiškingesnė ir įvairesnė. Kad neat-sitiktų taip, kaip tam filmo herojui, kuris, per likimo ironiją patekęs į kitą miestą, neįstengė ten atskirti nei namo, nei buto nuo savo paties namo ir buto“ (Brežnevas 1981). Pasak jo, reikia nepamiršti ir gyvenimo kokybės, kelti reikalavimus naujam būstui, nepamiršti individo, jo poreikių (Brežnevas 1981). Individo svarba deklaruojama, bet, kaip ir būdinga autoritarinėje santvarkoje, individas praktiškai nedalyvauja formuojant miestą (Vanagas 2008). L. Brežnevo deklaruojami siekiai atkartoja kai kurias 1920–1930 m. vyravusias

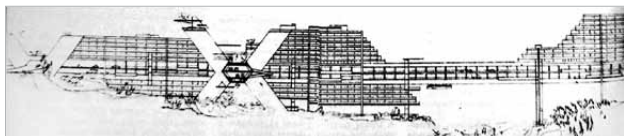
mintis: stipri visuomeninių paslaugų sritis ir toliau minima kaip būdas palengvinti darbo moters kasdienybę, siūloma stiprinti darželių tinklą, atkreipiamas dėmesys į sporto centrų svarbą ir t. t. (Brežnevas 1981).

Miestų utopijos Lietuviškoje spaudoje

Analizuojant masinę gyvenamąją statybą Lietuvoje dažnai minima skandinaviškos architektūros įtaka, ryšys su gamtine aplinka ir vietiniu urbanistiniu bei istoriniu kontekstu. Tačiau galima daryti prielaidą, kad to meto planavimas buvo smarkiai veikiamas ne tik visoje Sovietų Sąjungoje vyraujančių statybos normų, bet ir ideologinių tendencijų, kurios buvo žinomos ir į jas reaguojama. Pagrindinis tarybinio laikotarpio profesinis periodinis leidinys lietuvių kalba buvo žurnalas „Statyba ir architektūra“. Nors jame dominavo temos, skirtos praktiniams statybos sektoriaus aspektams ir numatomiems ar realizuojamiems architektūriniais projektams aptarti, žurnalo numeriuose galima aptikti ir utopinių ateities vizijų. 1966 m. lapkričio mėnesio „Statyba ir architektūra“ numeryje aprašomi Prancūzijos architektų vertikalūs, mobilūs, juostiniai miestai turi šiokių tokių paralelių su Rusijos konstruktyvistų darbais (Fantastinė... 1966). Straipsnyje minimi pavyzdžiai (4 pav.) pristatomi gana abstrakčiai, sprendinių nedetalizuojant. Na o 1967 m. lapkričio mėnesio numeryje pasirodžiusiame straipsnyje „Apie ateities butus“ kritiškai užsimenama apie trečiojo dešimtmečio požiūrį į gyvenamuosius vienetus ir šeimos vaidmenį visuomenėje:

„Kai kuriuose trečiojo dešimtmečio projektiniuose pasiūlymuose klaidingai buvo neigiamas šeimos, kaip pirmąsės žmonių bendravimo ir jų santykių formos, vaidmuo. Todėl planavimo sąvoka „butas“ buvo ignoruojama ir pakeičiama „miegamaisiais“ narveliais arba kabinomis. Gyvenimas paneigė panašias pažiūras. Socializmas stengiasi sutvirtinti šeimą, pakelti jos autoritetą ir reikšmę. Marksizmas neigia ekonominius ir moralinius buržuazinės šeimos principus teisingų, darnių ir stiprių santuokos šeimos santykių vardan“ (Apie... 1967).

Minėtame straipsnyje kritikuojamas ir laisvojo planavimo principų taikymas ateities būstų interjeruose, tačiau teigiama, kad virtuvės reikšmė turėtų mažėti ir būti pakeista

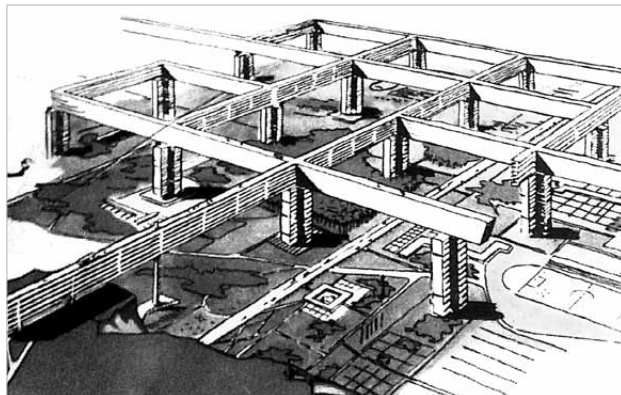
4 pav. Juostinės struktūros miestas. Autoriai Andre Biro, Žan Žak Ferné (Fantastinė... 1966)

Fig. 4. Belt city by Andre Biro and Jean Jack Ferne

virtuvės niša arba „įrengtu virtuvės agregatu“. Atkreipiamas dėmesys į butų ryšį su visuomeninio aptarnavimo sistema (Apie... 1967). Kitame žurnalo numeryje aprašomos gyvenamųjų kompleksų ateities perspektyvos primena tarp „urbanistų“ ir „disurbanistų“ vykusių diskusijų atgarsius – minima miestų kaip kultūros centrų svarba, bet kartu įvardinami neigiami urbanizacijos bruožai (Gradovas 1968). Straipsnyje toliau vystoma moters išlaisvinimo iš buities darbų tema, problemos sprendimu ir toliau įvardinamas viešasis aptarnavimas, tik siūloma ekonomiško sumetimais stambinti minimalaus aptarnavimo vienetą, atsiskaidyti gyvenamosios grupės kaip minimalaus aptarnaujamo vieneto ir jį pakeisti stambesniu junginiu – mikrorajonu (6 tūkstančiai gyventojų) arba analogišką gyventojų kiekį talpinančiu aukštuminiu pastatu.

Kritika gyvenamosios ląstelės reikšmės menkinimui išreikšta 1972 m. ketvirtajame žurnalo „Statyba ir architektūra“ numeryje (Gyvenamoji... 1972). Straipsnyje, perspausdintame iš žurnalo „Architektura SSSR“, rašoma apie Coop Himmelblau idėjas, kibernetiką, mobilią gyvenimą, būsto automatizavimą, naujas ateities transporto bei aptarnavimo formas ir, žinoma, nepamirštama užsiminti apie moters išlaisvinimą iš buities darbų, apie šeimos vieneto svarbą. Kitas įdomus atvejis – tai žurnale „Mokslas ir gyvenimas“ publikuoti jaunų architektų pasiūlymai „Miestas viršum žemės“ (5 pav.), „Piramidžių miestas“, „Miestas amfiteatras“ (Architektūrinė... 1965). Nors straipsnyje Maskvos architektūros instituto studentų pasiūlymai pristatomi kaip „Architektūrinė romantika“, nėra sunku pastebėti paraleles su ankstyvojo socialistinio periodo utopinėmis miestų vizijomis.

Kadangi Lietuva į Sovietų Sąjungos sudėtį pateko tik amžiaus viduryje, realiuose miestų vystymo ir gyvenamosios statybos procesuose radikalių planavimo vizijų įtaka juntama netiesiogiai. Gyvenamųjų pastatų grupė buvo siejama su mokykla, kurios svarba galėtų būti paaiškinta Vakarų urbanistų,

5 pav. „Miestas viršum žemės“. Autorius L. Seitchalilovas (Architektūrinė... 1965)

Fig. 5. „City above ground“ by L. Seitchalilov

ypač E. Hovardo, įtaka socialistinei planavimo sistemai, bet gyvenamosios grupės dydis ir užstatymo principas artimesnis Le Corbusier, siūliusiam stambinti kaimynystės vienetą ir jį pritaikyti daugiaaukštei statybai (Vanagas 2003). Planuojant miestus nebuvo atsisakyta daugumoje utopijų dominavusios minties skatinti žmonių ryšius kaimynystės pagrindu, bet čia į pirmą planą buvo patekę techniniai, ekonominiai rodikliai. Nepasiteisinusios ateities miestų vizijos dažnai kaltintos būtent neekonomiškumu arba nekritišku požiūriu į žmonių socialinius ryšius (Apie... 1967). Praktikoje neprigijo komunos, bendruomenių organizavimąsi pakeitė visuomeninis aptarnavimas, bet išliko švietimo įstaigų svarba, teritorijos užstatymas remiantis laisvojo planavimo principais.

Išvados

Dvidešimtojo amžiaus trečiasis dešimtmetis Sovietų Sąjungoje pasižymėjo stipriais kūrybiniais sumanymais ir išskirtinėmis ambicijomis, dar ilgai dariusiomis įtaką sovietinio bloko šalių miestų planavimo praktikai. Šiam periodui būdingas radikalus optimizmas vertinant ateityje pasirodysiančių technologijų galimybes, taip pat siekis per gyvenamąją aplinką formuoti naujo tipo gyvenamosios modelius, paremtus to meto politine ideologija.

Šių tendencijų sugrįžimas oficialiai pasmerkus stalinistinę architektūros politiką pasižymėjo kiek nuosaikesniu požiūriu ir vis stiprėjančia praktikoje nepasiteisusių aspektų kritika. Nepaisant kintančio požiūrio, utopinės ateities strategijos išliko svarbiu elementu formuojant idealų gyvenamosios modelį. Nauji pasiūlymai dažnai yra ankstyvojo etapo idėjų tęsinys arba reakcija į jas.

Socialistinių miestų utopijos buvo žinomos Lietuvos kūrėjams ir netgi plačiai visuomenei. Utopijų įtaka realiems planavimo procesams labiausiai juntama ideologiniu aspektu – kaimynystės ryšių formavimas, moters vaidmens visuomenėje pokytis, stiprėjant visuomeniniam aptarnavimui ir socialinėms paslaugoms, išliko vienomis iš dažniausiai vystomų temų, bet aktyviai kritikuojama 1920–1930 m. siūlyta šeimos vieneto reforma ir bandymai mažinti gyvenamąją ląstelę. Formos požiūriu lietuviškoje spaudoje aptinkamos miestų vizijos vystė industrinio miesto tematiką, bet pasiūlymai buvo grindžiami spekuliacijomis apie ateities technologijų teikiamas galimybes, todėl tiesiogiai nebuvo taikomi praktikoje.

References

Apie ateities butus, *Statyba ir architektūra*. 1967. Nr. 11: 22–23.
Architektūrinė romantika, *Mokslas ir gyvenimas*. 1965. Nr. 3: 20–21.
Architectural Theory. From the Renaissance to the Present. 2006. Koln: Taschen. 510 p.

Bronovitskaya, A. 2009. Open City: The Soviet Experiment. *Volume 21*: 19–25.
Brežnevas, L. 1981. *TSKP Centro komiteto ataskaitinis pranešimas Tarybų Sąjungos Komunistų partijos XXII suvažiavimui ir eiliniai partijos uždaviniai vidaus ir užsienio politikos srityje*. Vilnius: Mintis, 68, 39, 54.
Čerbulėnas, K.; Glemža, J. 1985. *Vilniaus architektūra*. Vilnius: Mokslas. 28 p.
Fantastinė ar artimiausios ateities architektūra? *Statyba ir architektūra*. 1966. Nr. 11: 14–15.
Gyvenamoji ląstelė tampa prognozių tyrimų objektu, *Statyba ir architektūra*. 1972. Nr. 4: 12–15.
Goldhoorn, B. 1985. Comments on Krushchev's speech of December 7, 1954. *Volume 21*: 36.
Gradovas, G. 1968. Gyvenamųjų kompleksų perspektyvinių tipų ieškojimai, *Statyba ir architektūra* 6: 1–3.
Gutnov, A. 1968. *The Ideal Communist City*. New York: George Braziller, 18, 78, 94, 118, 129, 137, 166.
Khan-Magomedov, S. O. 1987. *Pioneers of Soviet architecture: The Search for New Solutions in the 1920s and 1930s*. New York: Rizzoli, 275, 279–283, 334.
Mallgrave, H. F.; Contandriopoulos, C. 2008. *Architectural Theory. Volume II. An Anthology from 1871–2005*. Oxford: Blackwell Publishing. 114 p.
Miliutin, N. A. 1975. *Sotsgorod: The Problem of Building Socialist Cities*. Cambridge: The MIT Press. 75 p.
Samalavičius, A. 2008. *Miesto kultūra*. Vilnius: Technika. 38 p.
Scott, S. 2009. The Ideal Soviet Suburb, *Panorama*, 58–62 [interaktyvus], [žiūrėta 2012 02 11]. Prieiga per internetą: http://www.design.upenn.edu/files/Panorama09_01_TOC.pdf.
Vanagas, J. 2003. *Miesto teorija: vadovėlis aukštųjų mokyklų studentams*. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla. 154 p.
Vanagas, J. 2008. *Urbanistikos pagrindai*. Vilnius: Technika. <http://dx.doi.org/10.3846/982-S>

IDEALS OF CITY PLANING IN THE SOVIET PERIOD

M. Šiupšinskas, I. Cicėnaitė

Abstract

The text is focused on ideals and values hidden under the Soviet period city planning. Soviet urban planning visions of the first half of the 20th century were balancing between naive fiction and visionary concepts. Of course, the industrial building methods and functionalist city models were present not only in the Soviet Union, but in this country especially they were transformed and adapted to the specific political and social situation. Economic aspects dominated the city planning of the Soviet era, but transformations of cities on such a scale were impossible without utopian thought. Visions by soviet architects and planners have already become a part of the legend of mass housing, still not properly discussed.

Keywords: urban history, Soviet period, mass housing, utopia.